

38521

8° 6

IZ DEVETE DEŽELE

PREDPUSTNA IGRA O NAPREDNEM CARJU IN
O PARLAMENTU.

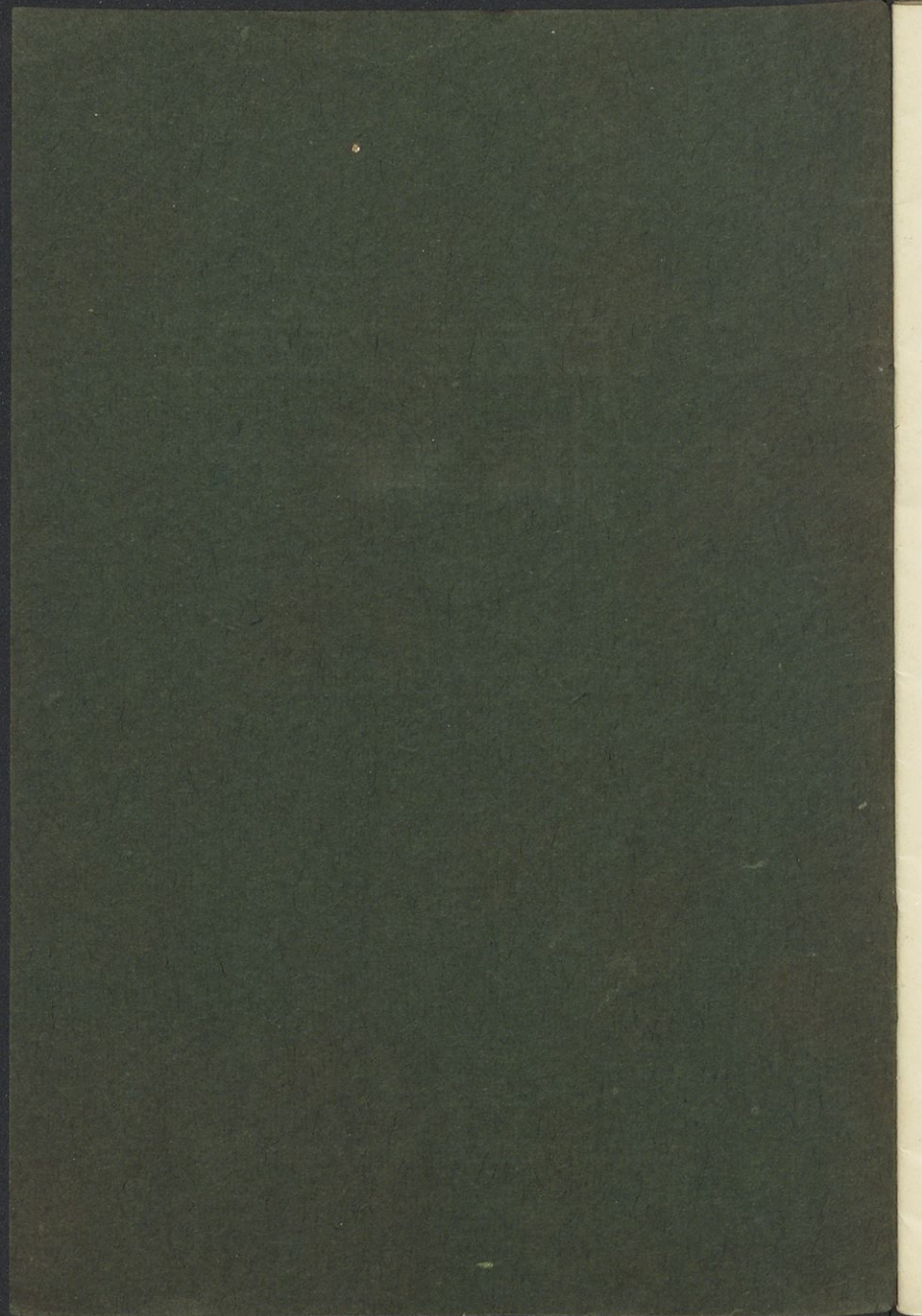

SPISAL JAKOB DOLINAR

V LJUBLJANI, 1908.

TISKAL IN ZALOŽIL DRAGOTIN HRIBAR.

IZ DEVETE DEŽELE

PREDPUSTNA IGRA O NAPREDNEM CARJU IN
O PARLAMENTU.

SPISAL JAKOB DOLINAR

V LJUBLJANI, 1908.

TISKAL IN ZALOŽIL DRAGOTIN HRIBAR.

030033969

JAKOB DOLINAR:

IZ DEVETE DEŽELE.

Predpustna igra o naprednem carju in o parlamentu.

V tej igri nastopijo:

car jutrove dežele,
njegov diplomat,
dvorni pesnik,
dvorni demokrat,
minister Tomaž,
dva dvorna telesna stražarja,
dva slugi.

Dejanje se vrši za deveto goro, za deveto vodo v jutrovi deželi pod milim nebom. V ozadju stoji stavba, podobna templju; med stebroma spredaj zavesa.

Podanik (se pridrvi od strani, ozirajoč se nazaj, vihti klobuk in kriči):

Živio car, živio car,
božje milosti vladar!
Živio tam in živio tu,
brez odmora, brez miru!

(Se zadere) Živio! Živio! — (Enemu izmed občinstva)

Ti molčiš?
Ali nič se ne bojiš,
če te vidi policaj,
da takój te spravi v kraj?
Pa zakaj? Ker anarhisti,
prekucuhi vsi ste tisti,
ki ne kličete vsikdar:
Živio car! Živio car!

Car prihaja od desne, veličanstveno: vsak korak je zgodovinski dogodek. Z njim sta dvorni diplomat in dvorni pesnik z liro. Sledita jim telesna stražarja, prvi z golim mečem, drugi s sulico. Za njima dvorni demokrat s širokim klobukom in veliko rdečo petljo, sicer dvorski oblečen.

Car (z dostojnim, umerjenim zanimanjem):

Glej, glej . . . to torej je narava . . .
in to je cvetje . . . to je trava . . .
in to, kaj ne, to so drevesa,
ki narejena so iz lesa . . .

Diplomat: Premilostni ste strokovnjak!

Demokrat: Občudovanja padam vznak!

Car: Interesantno, prav lepo . . .

in . . . (proti pesniku) je li vedno to tako?

Pesnik (iznenaden): Da, da . . .

Diplomat (ga prekine):

Ne, ne, le tebi v slavo
se svet odel je v to opravo!

Pesnik (je zbral svoje možgane in zabrenka):

E . . . e . . . presvetli naš vladar,
le tebi v čast je ves ta čar;
teh rožic duh, metuljev roj

le tebi kliče slavo ... oj!
Kjer tebe ni, je vse mrtvo
in sploh ... in tu ... in tam ... (ne zna
naprej.)

Car (ga odreši): Lepo! (Ljudomilo kima naravi.)

Demokrat (prvemu stražarju):

In tole dvorni je poet!!

Smeji se ves nam lahko svet!

Pol idiot in pol falot ...

Kakršen je sluga, tak gospod!

1. stražar:

Jaz skromno službico imam

in v verzih nič se ne spoznam;

a mislim, poglavitna reč

je, da so veličanstvu všeč.

Diplomat (med tem izroči manifest).

Car: (čita manifest z dostojnim vznosom, nato):

Lepo! In hvala! — Zadovolja

izraz naj sprejmejo ta polja,

in naše naj se da priznanje

livadam zvestim tem na znanje.

Povej se njim, da nam srce

njih vdanost spoštovati ve!

V dokáz tega prejmi priroda

od nas red zlatega velbloda!

Diplomat: Visoki car, o modri car! (Izvadi
med sledečim iz žepa šatuljo, vzame iz nje red in ga pripne
bližnjemu drevesu na moške prsi.)

Dvorni pesnik: } Živio, živio naš vladar!
Podanik: }

Stražarja (zapojeta himno):

Car visoki, solnca sin,
ti si vzor nam vseh vrlin;
moder, mil, nepremagljiv,
nikdar grešen, nikdar kriv,
vir pravice in miru,
strah krivice in vragu!
Car visoki, solnca sin,
čintadrata čin čin čin!

Vsi (razun demokrata odkriti poslušajo himno.)

Car (se ginjen zahvaljuje, ljudomilo priklanjajoč glavo za 1 cm. — Kar zapazi dvornega demokrata, ki se ni odkril. Osupne.) Kaj naše vidijo oči?!

Podanik. Odkrij, prijatelj, se, odkrij!

Car (razburjen.)

Pedrzni ta klobuk na glavi,
on zoperstavlja se postavi!
Stražar, zavihti britki meč,
odsekaj možu glavo preč,
vred z glavo pade naj klobuk!

2. stražar (zamahne z mečem demokratu nad glavo, demokrat pa jo umakne in jo skrije za visoki, široki ovratnik svoje suknje. Klobuk pobere stražnik. Po obglavljenju si prvi stražar in demokrat skrivaj prijateljsko streseta roki).

Car: Kdo bil je drzni ta hajduk?

Diplomat: (mirno.)

Visoki car, ta inkulpat
je bil tvoj dvorni demokrat,
ki ga po evropejskem vzoru
namestil si na svojem dvoru.

Car: (Neprijetno dirnjen.)

Oprosti, ljubi diplomat,
da moram te opozoriti:
on ni dolžan bil se odkriti!!

Diplomat:

Ker dandanes ni potentata,
ki ne bi imel demokrata,
je pač i naša velesila
si demokrata naročila,
da bo ti vestno oponiral
in vedno zvesto te preziral;
res mu je tudi posel bil,
da se ti nikdar ni odkril:...

Car (nestrpno.): Lepo, lepo! A zdaj je mrtev!

Diplomat: Pravice je nedolžna žrtev.

Car (razburjen.): To gorostasen bo škandal!

Diplomat:

A zanj ni odgovoren kralj!
Za pravosodni ta umor
gotovo sodi strog ukor,
ukor najstrožji — pravosodju
in odgovornemu mu vodju!

Car:

Tako? Tako? Kakopa! To
se takoj zdaj zgodilo bo!

(S svetim vznosom.)

Za pravosodni ta umor
najstrožji se izreka ukor!
Minister pravosodni moj
naj brez odloga gre v pokoj!!

Hkratu:

Diplomat:

O slava tebi, modri car,
pravice vzvišeni čuvar!

Pesnik (bi rad kaj povedal, pa se ne domisli ničesar.):

Podanik:

Živio car, naš vladar,
pravice vzvišeni čuvar!

Stražarja (pričneta himno.):

Car visoki, božji sin,
ti si vzor . . .

Car (njima da milostno znamenje, da nehata.):

Diplomat (mu šepeta, in)

car (govori.):

Vladarsko naše srce vneto

je za napredek, za osveto (se popravi) za prosveto.

Če prav je daleč proč Evropa,

država naša vendar stopa

z ostalim svetom škric naprej (se popravi) vštric

To naš ponos je bil vselej! — naprej!

Da pravosodja ta pomota

neljuba se čim prej pobota,

se daljnji moj ukrep glasi:

docela se pomilosti

naš ljubi dvorni demokrat!

(1. stražarju.) Nazaj mu glavo daj na vrat!

Dvorni demokrat (pomoli glavo zopet izza ovratnika.)

1. stražar (mu povezne klobuk nanjo.);

Pesnik:

Naprednost vaša naj živi,
o car . . .

Podanik: Tako se govori!

Stražnika (odpreta usta za narodno himno.):

Car (njima milostnim potom izpregleda petje in
obrne potem pokroviteljski svoj pogled na demokrata.):

Demokrat:

No, bil uže je skrajnji čas!
Visoki, zagotavljam vas,
težko brez glave ta živi,
kdor brez nje biti vaje ni.

Car:

Čestitamo! Nas veseli,
da spet vas naše zro oči!
Vas potrebujemo, gospod!
Kaj ne, ti diplomat?

Diplomat:

Povsod,

kjer se napredka pota hodi,
močno so demokratje v modi.

Car.

Zato zelo vas čislam jaz,
ker ste napredka nam v dokaz!

Demokrat:

Gospod, napredka ni pri vas!
Ponosni ste na prazen klas;
napredek, ki pri vas tu vlada,
je zgolj predpustna maškerada!

Car (vzkipi): Kaj, kaj?! Stražar, tvoj meč!

Diplomat (ga drži.):

He, stoj,

saj to le demokrat je tvoj!
Da vse, kar lepo je in blago,
z jezika oblati nesnago,
ne sme se štetí njemu v zlo,
ki vendar plačan je zato.

Car:

Lepo! A vendar nas jezi,
da naš napredek on taji!

Diplomat:

Naprednost vaša, svitli car,
je vsemu svetu znana stvar!
kdor jo taji, je brez oči,
al' pa lažnjivec brez časti!
Li univerza ni tvoj dar,
presvitli, milostni vladar,
visoko naše učilišče,
ki muz in vede je svetišče...

Demokrat:

Ki muz in vede je svetišče
in miši in podgan igrišče,
ker prazno je! Ni ga, dijaka!
Odkod naj bi ga vzeli, spaka,
saj ljudskih šol še ne poznamo!

Diplomat:

A univerzo le imamo,
in ta merilo je prosvete! —
Kdo briga se za analfabete!

Car:

Tako je! — In akademija
in vodomet in galerija,

avtomobil in dinamit
in gramofon in pikolit...
mar to napredka še ni dosti?
Govori, demokrat!

Demokrat: Oprosti! —

Milijoni prosijo te kruha
za nje so ti ušesa gluha!
Kam gre naj siromak bolnik?
Mar v galerijo lepih slik?
Kdo zdaj za delavca skrbi,
ko mu opešajo moči? —
Napredek tvoj je prazen soj,
igrača zate, za tvoj sloj,
a narodu je tuj — kot ti,
ki svojih ne poznaš ljudij!
Med njimi in teboj je zid,
zato ne veš, kaj njim je v prid!
Poderi zid! Svoj narod čuj
in vkupno z narodom deluj!
Daj mu zastopstvo, p a r l a m e n t !
Ta bo napredka fundament!

1. stražar: Ti, kaj je rekel?

2. stražar: Jaz ne vem.

Podanik:

Gospod, če vprašati vas smem,
kaj naj nam da presvitli car?

Diplomat (nevoljen.): Slepar je demokrat,
slepar!

Càr (smehljaje se.)

Moj ljubi dvorni demokrat,
lepo te prosim, pojdi spat!
Tvoj svèt bi res bil mnogo vreden,
če ne bi jaz bil sam napreden;
ker pa sem sam napreden car,
se že brez tebe ureja stvar!

Diplomat (presenečen):

Kaj pravi car? In jaz o tem
še prav nič, čisto nič ne vem! —
Premilostni, to ni mogoče!!

Car: (ostro):

Zakaj ne, ako car to hoče! . . .

Ker pač ima vsak boljši dvor
dandanes svoj državni zbor,
je tudi nam postalo mar,
da si omislimo to stvar!

Zato je šel že naš minister
Tomaž, ta, ki je najbolj bister,
na pot v zatočnejše države,
da si ogleda te naprave.

A kadar s pota vrne se,
takoј se parlament prične! . . .

Da, da, moj demokrat razvneti,
prepozni tvoji so nasveti!

Diplomat: Visoki car, zakaj, zakaj
postopal si tako skrivaj?

Car:

Če vprašam naj za vsako stvar,
čemu sem pa potem vladar?!

Diplomat: Igrača ni državni zbor!

Car:

Ima ga vsak že skoraj dvor!

Če drugi ga lahko imajo . . .

Diplomat;

Imajo ga, pa se kesajo!

Premilostni, nevarna stvar je!

Car: Zakaj? Saj imamo stražarje! (Se obrneta in živahno nadaljujeta svoj pogovor.)

1. stražar: Ti, dela več se nam obeta!

2. stražar: Novotarija bo prokleta!

Demokrat:

Zavratno naš vladar ravna,

da parlament izlepa da;

državni zbor nič vreden ni,

če se dobi ga brez krvi!

Car:

In to je res, kar mi poveš?

Ti, ti . . . lagati se ne smeš!

Diplomat: (določno)

Pokažem list, kjer vest sem bral,

da zbor vladarja je pognal,

in v pokoj morala je krona

kar ena, dve, pa brez penzjona!

Car: Moj dragi, saj to ni mogoče!

Diplomat: Zakaj ne, ako zbor to hoče!

(Živahno nadaljujeta pogovor.)

Demokrat:

Sumljiva mi postaja stvar:

zakaj ponuja jo vladar?

In da resnico govorim:

zdaj parlamenta se bojim!

Podanik:

Trpini smo! Vsak nov ukrep
nam vedno sega zopet v žep!

Spet plačaj, bo se ukazalo!

Za tak napredak lepo hvalo!

(Se izpozabi) Hudič, kje vzamemo denar?

2. stražar (ga dregne s sulico.)

Podanik (se močno prestraši): Živio, živio naš
vladar!

Car: (nevoljen)

Molči, šema! — Glava naša
krika zdajci ne prenaša! . . .

Diplomat, to mi povej:

zakaj pa nisem vedel prej,

da parlament je taka reč,

ki nam ne more biti všeč!

Diplomat:

Saj slutil nisem dosedaj,

kaj namerava se skrivaj!

Car (jokavo)

To je politična napaka,

ki zanjo kaznen tebe čaka!

Si li želel, da naš umor

naj sklene tvoj deželni zbor?!

Diplomat: O visokost! . . .

Car: Zato v pokoj

naj diplomat naš . . .

Diplomat: Stoj, o stoj!

Ženo imam in deco, car . . .
saj dá se poravnati stvar . . .
odseku naj se izroči
in v njem za veke vse zaspi!

Car:

Tako, tako? — Vendar ne vem,
če ti še kaj verjeti smem!
Ti jamčiš meni za odsek,
sicer — saj čul si moj izrek!
In zdaj se vrnemo lahko! —

(Svečan obhod po odru.)

Car: (postoji) Glej, glej! Kaj tamkaj se praši?

Diplomat: Po cesti nekdo sem hiti!

1. stražar! Dva sta!

2. stražar: Trije!

Podanik: Trije! Pa vmes
naš minister je zares!

1. stražar: Težko nosi kakor cent . . .

Podanik: Morebiti parlament!

Diplomat:

Da bi takoj vzel ga zlod
in odnesel ga odtod!

Car: Karsekoli pripeti:
odgovoren si mi ti!

(Minister in dva dvorna slugi vsi obloženi s prtljago prihajajo od leve.)

Minister Tomaž:

Visokost, moj rokocmok
in poklon do tal globok!

Car:

Skoraj mi uže je žal,
da sem z doma vas poslal!

Minister:

O zakaj? Saj moja pot
bogat je rodila plod!

(Slugama) He? Kaj ne?

Slugi: (se krohočeta) Hoho, hoho,
imenitno je biló!

Diplomat: (namiguje)

Gledali ste, poslušali,
končno pa, kaj ne, dognali,
da za pametne ljudi,
kakršni ste vi, smo mi,
parlamenta treba ni!

Minister:

O, nasprotno! . . . Svitli car,
parlament je krasna stvar,
v vseh državah že zboruje . . .

Diplomat: (ga drega, naj ne hvali parlamenta.)

Minister: Prosim, diplomat me suje!

Diplomat: Denuncijant!

Car: Gospoda, mir!

Diplomat:

Vidite, prepira vir
je državni zbor postal,
predno da se je še zbral.
To ga malo priporoča!
Sploh ta stvar je še prevroča,
nič se za njo ne mudi!

Car:

Zlasti, ker se govori:
parlament ni zanesljiv . . .

Minister: Dvom ta ni mi razumljiv . . .

(Slugama) Ne, kaj ne?

Slugi: Hoho, hoho,
imenitno je biló.

Demokrat: Ni svobodi li nevaren?

Minister: (zanika)

Parlament je popularen
pri vladarjih, pri grajščakih,
pri meščanih, pri težakih,
vse poslušat vanj hiti,
vse o njem le govori,
možki, ženske, star in mlad,
vsak v državni zbor gre rad!
Vse navdušeno je zanj,
vse zaljubljeno je vanj,
slehnri je tega mnenja,
da brez njega ni življenja!

(Slugama) Ne, kaj ne?

Slugi: Hoho, hohó,
imenitno je biló!

Minister:

Tvojih rok najlepši dar
parlament bo, svitli car!

Podanik:

Radoveden sem že skor,
kak je ta državni zbor.

Car: Lepó, lepó! Vendar . . . (poetu) kaj ne?

Poet (ne vé nič) E . . . e . . .

Diplomat: Zelo dvomljivo je,
li naše ljudstvo zanj je zrelo . . .

Minister: Nad vse ga ljudstvo bo veselo!

Diplomat:

Jaz mislim, če sposobno zanj je
in za njegovo delovanje . . .

Minister:

Zato, da člen si parlamenta,
ni treba čisto nič talenta!

Diplomat:

In zastran stroškov me skrbi,
kje pokritje se dobi . . .

Minister:

Ako to je skrb edina,
naj pobira se vstopnina;
plačevalo ljudstvo rado
parlamentu bo naslado!
Stroški bodo vsi pokriti,
še prebitek bo znabiti!

Car: Diplomat, kaj se ti zdi?

Diplomat: Človek vendar se boji . . .

Minister:

Vse pomisleke pustite,
hitro ga ustanovite,
nikdar vam ne bode žal!
Parlament je ideal!

(Slugama) Ne, kaj ne?

Slugi: Hoho, hohó,
 imenitno je biló.

Car:
 Lepó se čuje pač beseda,
 vendàr kdo vé, kako izgleda .

Ministér:
 O car, edino to želim,
 da tu na mestu vprizorim
 državni zbor; saj vse potrebno
 prinesli smo seboj osebno.
 Dovolite?

Car:
 Naj bo! Moj dvor
 oglej si zdaj državni zbor;
 potem šele prevdarimo,
 li naj si ga ustvarimo.

Minister, slugi in stražnika odidejo v tem-
pelj. (Ostali sedejo.)

Podanik:
 Zdaj res me radovednost tare . . .
 le škoda, da ni moje stare . . .

Demokrat:
 Kaj se iz tega pač izcimi,
 ne vem! A družba ta smrdi mi!

Car: In ti poet, tako molčeč.
 ti nima lira pesmi več?

Poet (se zdrzne) Pač, pač . . . takoj! (zabrenka)
 Tam car stoji
 in z manoj tukaj govori . . .
 on govori e . . . e . . . zares . . .

in tudi e . . . e . . misli vmes . .
on misli, misli . . .

Car: Misli, oj!

da zreli že ste za pokoj!

(Iz tempelja se čuje zvonček.)

Oho, kaj čuje nam uho?

(Tempeljska zavesa se razgane. Vidi se „državni zbor“. Slugi in stražnika so poslanci, sede vsi štirje vštiric in kažejo občinstvu hrbet. V ozadju, na vzvišenem prostoru, z licem proti občinstvu, pa stoji minister, kakor predsednik drž. zbora. — Nemir.)

Minister: (zvoni)

Pozór, pozor, pozor, pozor!

Otvarjam zdaj državni zbor!

Besedo dam gospodu I.,

da predlog svoj utemelji.

1. stražnik (vstane) Gospoda slavna!

Ostali trije „poslanci“: Ropar, tat,

svinja, šema, renegat! (Obstruirajo z bobnom, piščalko, ragljo, trobento, — renama, kravjim zvoncem, orgljicami itd. Vsak „poslanec“ svira vsaj na dve obstruili.)

Minister: (jim kot predsednik taktira v ritmu tá-tata, tá-tata. Potem pozvoni. Ropot hipoma utihne.)

Kot govornik oglašen

je nadalje gospod Hren.

2. stražnik: Gospoda slavna!

Ostali trije:

Lump, baraba,

izdajalec, stara baba! (Ropot

kakor prej.)

Minister: (jim taktira v ritmu tá-ta-tatata. Potem pozvoni. Hrup hipoma poneha.)

Razložila tudi vlada
bi vam svoje mnenje rada.
Slavni zbor!

Vsi 4 „poslanci“: Lump, mameluk,
policaj, ponočni čuk! (Ropot.)

Minister: (taktira v ritmu táta-tata-tá-tatata. Potem dvigne stol uporabljajoč ga kot ščit. Na to znamenje pomeče

1. stražnik svoja obstruila, takisto suknjo, ki jo sleče, škorenj, ki ga sezuje.)

Minister: (postavi stol zopet na tla in pozvoni. Takoj nastane mir.)

Dnevni red je ves dognan
in državni zbor končan.
Voščim srečno novo leto,
vsak dobi še zdaj dieto. (Meče „poslancem“ v nastavljene klobuke denar.)

„Poslanci“ (loveč groše) Živio, živio!
(Tempeljska zavesa se zgrne)

Car, dvor in podanik (vsi navdušeno ploskajo.)

Car:
Imenitno, bravo, bravo!
To za našo je državo
kakor nalašč!

Podanik: Salament,
lomi ta ga parlament!

(Iz ozadja prihaja minister s svojim parlamentom, oboroženim z obstruili.)

C a r: (veličastno)

Mili narod, tukaj zbran,
čuj, kaj ti svečano javljam:
Parlament ti ustanavljam!

(Navdušenje, petje himne, sviranje na obstruila.)

Zastor.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIČNICA

00000465042

